

Hallituksen esitys eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on säätää lailla Ilmastorahasto Oy –nimisen valtionyhtiön toiminnasta, hallinnosta ja mahdollisuudesta käyttää valtiontukea rahoitusinstrumenteissaan. Ilmastorahasto Oy on perustettu 21.12.2020 Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:n pohjalle. Ilmastorahasto keskittyy ilmastonmuutoksen torjuntaan ja teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamiseen sekä digitalisaation edistämiseen Suomessa. Ilmastorahasto Oy:n omistajaohjauksesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Ilmastorahaston toiminta liittyy Marinin hallitusohjelman hiilineutraalisuutta koskevaan tavoitteeseen. Tavoitteen mukaan hallitus toimii tavalla, jonka seurauksena Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tehdään nopeuttamalla päästövähennystoimia ja vahvistamalla hiilinieluja. Ilmastorahaston on sijoituskohteita valitessaan arvioitava erityisesti se, mahdollistaako Ilmastorahaston osallistuminen hankkeeseen investoinnin, joka ei muuten toteutuisi tai toteutuuko investointi Ilmastorahaston mukana olon ansioista suurempana tai aikaisemmin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	5
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	5
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	6
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	6
4.2.2 Vaikutukset julkiseen talouteen	6
4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	7
4.2.4 Ympäristövaikutukset	7
4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	7
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	7
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	7
6 Lausuntopalaute.....	8
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	8
8 Lakia alemman asteinen sääntely	18
9 Voimaantulo	18
10 Toimeenpano ja seuranta	18
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	18
LAKIEHDOTUS	20
Laki Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä	20

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan Suomen on tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tehdään nopeuttamalla päästövähennystoimia ja vahvistamalla hiilinieluja.

Hallitus julkisti 3. helmikuuta 2020 ilmastokokouksessaan tiekartan, joka määrittelee ilmasto- toimien valmistelun aikataulun ja tavoitteet sekä linjaa uusista hiilineutraaliutta tukevista toimista. Hallitus päätti syyskuun 2020 budjettiriihen yhteydessä Valtion kehitysyhtiö Vake Oy:n pohjalle perustettavasta Ilmastorahasto Oy:stä. Rahasto keskittyy ilmastonmuutoksen torjuntaan ja teollisuuden vähähiilisyiden vauhdittamiseen sekä digitalisaation edistämiseen. Vähähiiliseen talouteen siirtymiseksi tarvitaan riittäviä panostuksia esimerkiksi kiertotalouden, puhtaan teknologian ratkaisujen sekä energiatehokkuuden kehittämiseksi.

Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen olla maailman ensimmäinen ilmastoneutraali alue vuoteen 2050 mennessä. Komission mukaan siirtymään tarvitaan huomattavia investointeja sekä EU:lta ja sen jäsenvaltioiden julkiselta sektorilta että yksityiseltä sektorilta. Komission tavoitteet tukevat Suomen ilmastotavoitteita.

Tammikuussa 2020 julkaistun vihreän kehityksen investointiohjelmaan perustuen komissio julkaisi maaliskuussa 2020 kunnianhimoiset kiertotalous- ja teollisuusstrategiat tukemaan siirtymää. Komissio on osoittanut eri rahoitusinstrumenttien ja strategioiden osalta panostavansa merkittävästi ilmastoratkaisujen kaupallistamiseen. Suomen intressissä on hyötyä näistä panostuksista ja kanavoida julkista rahoitusta siten, että EU-rahoitus voidaan saada Suomen hyväksi. EU:n tavoitteet tukevat osaltaan Suomen kunnianhimoisia tavoitteita kiertotalouden edelläkävijyydestä. Ilmastorahaston tehtäviin kuuluu EU-rahoituksen hyödyntäminen.

Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut yhtiölle toimiohjeen yhteistyössä valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi Ilmastorahaston toimiohjetta 23.10.2020. Yhtiön tulee noudattaa valtioneuvoston kulloinkin voimassa olevaa omistajapoliittista periaatepäätöstä, huomioiden toimiohjeessa määritelty erityistehtävä.

Yhtiölle on vuoden 2020 seitsemännessä lisätalousarviossa varattu 300 miljoonan euron kolmen vuoden siirtomääräraha valtion budjetista. Yhtiön omistuksessa on 8,3 prosenttia Neste Oyj:n osakkeista. Neste Oyj:n omistajaohjaus ja kaikki Neste Oyj:n osakkeenomistajille kuuluvat oikeudet on yhtiön ja valtioneuvoston kanslian välisellä osakkeiden hallintasopimuksella sovittu kuuluvan valtioneuvoston kanslialle. Mahdolliset omistusosuuden muutokset ja muut vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet Neste Oyj:ssä päätetään hallintasopimuksen nojalla valtioneuvoston yleisistunnossa valtioneuvoston kanslian esittelystä.

Valtion kehitysyhtiö Vake siirrettiin valtioneuvoston kanslian hallinnasta ja omistajaohjauksesta työ- ja elinkeinoministeriön hallintaan ja omistajaohjaukseen 21.12.2020. Välittömästi hallinnansiirron jälkeen Vaken yhtiöjärjestys uudistettiin ja nimi vaihdettiin Ilmastorahasto Oy:ksi. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiö on valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö, jonka toimialana on pääomasijoitustoiminta ja muu rahoitustoiminta. Yhtiön tarkoituksena on edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyiden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö antoi 21.12.2020 päätöksellään talouspoliittisen ministerivaliokunnan puoltaman Ilmatorahasto Oy:n toimiohjeen yhtiön noudatettavaksi. Toimiohjeessa kuvataan yksityiskohtaisesti Ilmatorahaston tavoitteita ja toimintaa sekä käytettävissä olevia rahoitusvälineitä. Toimiohjeen mukaan Ilmatorahasto voi käyttää rahoitusinstrumenteissaan valtiontukea. Yhtiö voi ottaa kovempaa riskiä, luopua osittain tai kokonaan voitoista tai muutoin olla rahoitusinstrumenteillaan tukemassa yksityisen rahoituksen ja/tai EU-rahoituksen toteutumista. Yhtiö valmistelee yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valtiontukiohjelman käyttöönoton.

Valtiontukien myöntämisessä on kyse julkisesta hallintotehtävästä Suomen perustuslain 124 §:n tarkoittamalla tavalla. Koska Ilmatorahasto ei ole viranomainen, on valtiontukien myöntämismahdollisuudesta säädettävä lailla. Nyt säädettäväksi esitettävällä lailla on tarkoitus nostaa lain tasolle toimiohjeessa linjatut keskeiset tehtävät, yhtiön hallintoon liittyvät seikat sekä yhtiön käytettävissä olevat rahoitusinstrumentit ja säätää valtiontukien myöntämisen edellyttämät oikeudelliset perusteet. Valtiontukien maksamisen keskeyttämisessä, valvonnassa ja takaisinperimisessä on eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä, jota ei voida siirtää viranomaiskoneiston ulkopuolelle edes lailla. Siten lailla ehdotetaan säädettäväksi, että työ- ja elinkeinoministeriö vastaa niistä Ilmatorahaston myöntämiin valtiontukiin liittyvistä päätöksistä, jotka pitävät sisällään merkittävää julkisen vallan käyttöä.

1.1 Tausta

Esityksellä on tavoitteena edesauttaa Marinin hallituksen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttamisen vauhdittamiseksi Ilmatorahastolle esitetään mahdollisuutta hyödyntää valtiontukea sen sijoituksissa ja rahoituksessa. Toimiessaan markkinaehtoisesti Ilmatorahastolla ei ole tarjottavissa sellaisia sijoituksia tai rahoitusta, joita ei olisi saatavilla tavanomaisissa markkinaolosuhteissa. Valtiontukien hyödyntäminen mahdollistaa sellaisten hankkeiden tukemisen, jotka ilman Ilmatorahaston mukanaoloa eivät toteutuisi lainkaan, toteutuisivat pienemmässä mittakaavassa tai myöhäisemmässä vaiheessa.

2 Nykytila ja sen arviointi

Ilmatorahasto Oy:öön sovelletaan osakeyhtiölakia (624/2006), arvopaperimarkkinalakia (746/2012) sekä valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettua lakia (1368/2007) sekä yhtiöjärjestyksen ja toimiohjeen määräyksiä. Ilmatorahastolla ei siten nykytilassa ole sen toimintaa sääntelevää itsenäistä säädöstä.

Ilmatorahaston toimiohjeen mukaan Ilmatorahasto voi käyttää rahoitusinstrumenteissaan valtiontukea. Yhtiö voi ottaa kovempaa riskiä, luopua osittain tai kokonaan voitoista tai muutoin olla rahoitusinstrumenteillaan tukemassa yksityisen rahoituksen ja/tai EU-rahoituksen toteutumista. Yhtiö valmistelee yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valtiontukiohjelman käyttöönoton.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan valtiontukien myöntämisessä on kyse Suomen perustuslain 124 §:n tarkoittamasta julkisesta hallintotehtävästä. Pykälän mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon takeita.

Siten valtiontukien hyödyntäminen Ilmastorahaston toiminnassa edellyttää lain tasoista säätelyä. Ilmastorahastolle säädettävä mahdollisuus hyödyntää valtiontukia toiminnassaan edesauttaa hallitusohjelmassa asetettuja tavoitteita päästövähennystoimien nopeuttamiseksi ja hiilinielujen vahvistamiseksi. Huolellisesti suunniteltujen ja oikeasuhtaisten valtiontuki-instrumenttien avulla yhtiö voi toiminnallaan edesauttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan, teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamiseen ja digitalisaation edistämiseen liittyvien hankkeiden ja investointien toteutumista ylipäättäen, suuremmissa mittakaavassa tai aikaisemmin kuin ilman Ilmastorahaston osallistumista. Ilmastorahasto voisi myöhemmin suunniteltavan valtiontukiohjelman puitteissa esimerkiksi ottaa tiettyjen ennalta määriteltyjen ehtojen täyttävien sijoitusten kohdalla astetta suuremman riskin tai hyväksyä astetta pienemmän tuottotavoitteen kuin hankkeeseen osallistuvat yksityiset sijoittajat ja siten tehdä hankkeesta houkuttelevamman yksityisille sijoittajille.

Ilmastorahasto on hallitusohjelman hiilineutraalisuustavoitetta varten perustettu erityistehtäväyhtiö, johon kootaan keskitetysti yhtiön toimialan mukaisten investointien edellyttämä osaminen ja asiantuntemus. Ilmastorahasto tuntee rahoitustoimintansa kautta ne markkinat, joissa se on aktiivinen ja osaa asiantuntemuksensa perusteella arvioida mahdollisten valtiontukien myöntämiseen liittyvät positiiviset, investointien vauhdittamista edesauttavat ja negatiiviset, kilpailua rajoittavat vaikutukset. Yhtiön tekemiltä sijoituksilta edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta pitkällä aikavälillä, joka puoltaa yhtiömuotoista toimintaa. Yhtiö voisi valtiontukia myöntäessään yhdistellä markkinaehtoista ja tukimuotoista asymmetristä rahoitustoimintaa mikä on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa samassa organisaatiossa, eli yhtiössä. Edellä mainituin perustein voidaan julkisen hallintotehtävän siirtäminen yhtiölle tältä osin katsoa perustuslain 124 §:n tarkoittamalla tavalla tarkoituksenmukaiseksi. Lailla säädetään oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeista sekä varmistetaan, että valtiontukien maksatuksen keskeyttämiseen ja takaisinperimiseen liittyvät merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäen pitävät tehtävät kuuluvat viranomaisen eli työ- ja elinkeinoministeriön toimivaltaan.

3 Tavoitteet

Esityksellä on tavoitteena edesauttaa Marinin hallituksen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttamisen vauhdittamiseksi Ilmastorahastolle esitetään mahdollisuutta hyödyntää valtiontukea sen sijoituksissa ja rahoituksessa. Toimiessaan markkinaehtoisesti Ilmastorahastolla ei ole tarjottavissa sellaisia sijoituksia tai rahoitusta, joita ei olisi saatavilla tavanomaisissa markkinaolosuhteissa. Valtiontukien hyödyntäminen mahdollistaa sellaisten hankkeiden tukemisen, jotka ilman Ilmastorahaston mukanaoloa eivät toteutuisi lainkaan, toteutuisivat pienemmässä mittakaavassa tai myöhäisemmässä vaiheessa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeisenä ehdotuksena on säätää lain tasolla yhtiön tarkoituksesta, organisoinnista, ja taloudellisista toimintaperiaatteista sekä mahdollisuudesta käyttää valtiontukea sijoitus- ja rahoitustoiminnassaan.

Yhtiön omistajaohjauksen keskeisin asiakirja ennen lain voimaantuloa on 21.12.2020 annettu työ- ja elinkeinoministeriön päätös Ilmastorahasto Oy:n toimiohjeesta. Nyt säädettäväksi esitettävällä lailla säädettäisiin yhtiön mahdollisuudesta käyttää valtiontukea sijoitus- ja rahoitusinstrumenteissaan sekä muista valtiontukien myöntämiseen läheisesti liittyvistä seikoista,

kuten yhtiön tarkoituksesta ja taloudellisista toimintaperiaatteista. Valtiontuen myöntäminen pitää sisällään julkisen vallan käyttöä, joka edellyttää lailla säätämistä sekä rikosoikeudellisen virkavastuun ja hallinnon yleislakien soveltumista koskevien pykälien mukaan ottamista lakiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Yhtiön tarkoituksena on edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyysyden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa tekemällä sijoituksia ja myöntämällä muuta rahoitusta hankkeisiin, jotka ilman Ilmastorahaston mukanaoloa eivät toteutuisi lainkaan tai toteutuisivat myöhemmin tai pienemmässä mittakaavassa. Siten yrityksiin kohdistuvat taloudelliset vaikutukset liittyvät Ilmastorahaston tehtäväkentän mukaisilla toimialoilla elinkeinotoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Toimialojen tarkempi määrittely ei ole asianmukaista ottaen huomioon teknologian ja ilmastonmuutoksen kehitykseen liittyvät epävarmuudet, jotka korostavat muun muassa teknologianeutraalisuuden merkitystä. Periaatteessa mikä tahansa yhtiön tarkoituksen mukainen ja rahoituskriteerit läpäisevä hanke voi olla yhtiön rahoituksen kohteena. Yhtiön vuonna 2021 toteuttamat sijoitukset ovat koskeneet muun muassa ruuantuotantoa ja lämmön varastointia sekä terästeollisuuden materiaalitehokkuutta lisääviä kiertotalousratkaisuja.

Ilmastorahaston ensisijaisina sijoituskohteina ovat voimassa olevan toimiohjeen mukaan teollisen mittaluokan skaalaukset, joissa on kyse esimerkiksi uuden teknologian demonstraatiovaiheen hankkeista. Ilmastorahaston rahoituksen arvioidaan luovan kasvupotentiaalia hankkeille ja vauhdittavan sellaisten innovaatioiden kehittymistä, jotka ilman yhtiön mukanaoloa jäisivät toteutumatta tai toteutuisivat myöhemmin tai pienemmässä mittakaavassa. Ilmastorahastolle ehdotetun valtioneuvoston hyödyntämismahdollisuuden arvioidaan edesauttavan Ilmastorahaston tarkoituksen painopistealueiden tehokkaampaa ja nopeampaa saavuttamista.

Ilmastorahaston tulee vetäytyä hankkeesta, mikäli rahoitusprosessin aikana ilmenee, ettei Ilmastorahaston rahoitusosio tuo hankkeeseen ajallista, määrällistä tai laadullista lisäarvoa suhteessa muuhun tarjolla olevaan yksityiseen tai julkiseen rahoitukseen. Ilmastorahaston osallistumisella on oltava todennettu lisäarvo. Ilmastorahaston ei tule osallistua sellaiseen hankkeeseen, joka toteutuisi markkinatoimijoiden tai muiden julkisten tahojen rahoittamana samanlaisena myös ilman Ilmastorahaston mukanaoloa. Tämä osaltaan rajoittaa Ilmastorahaston toiminnan vaikutuksia muihin pääomasijoitustoimintaa ja muuta rahoitustoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Arvioon kielteisten vaikutusten rajallisuudesta vaikuttaa myös valtioneuvoston myöntämiseen liittyvä velvollisuus kiinnittää erityistä huomiota siihen, että markkinoilla säilyy tasapuolinen kilpailuasetelma eivätkä mahdollisesti käyttöön otettavat epäsymmetriset rahoitusehdot tai muut valtiontuet vääristä markkinoita.

4.2.2 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia julkiseen talouteen. Säädettyäksi ehdotetun lain pääasialliset vaikutukset julkiseen talouteen ovat seurausta valtioneuvoston hyödyntämismahdollisuudesta yhtiön sijoitustoiminnassa ja muussa rahoitustoiminnassa. Esimerkiksi mahdollinen valtioneuvoston ohjelman käyttöönotto voi ohjelman erityispiirteistä riippuen johtaa siihen, että Ilmastorahasto ja sitä kautta valtio ei saa varallisuudelleen yhtä suurta tuottoa, kuin jos sijoitus tai muu rahoitus toteutettaisiin markkinaehtoisesti.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksen vaikutukset viranomaisten toimintaan liittyvät laissa työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotettaviin valtiontukien maksatuksen keskeyttämiseen, takaisinperintään ja valvontaan liittyviin tehtäviin. Lisätehtävien hoitaminen toteutetaan olemassa olevin virkamiesresurssein.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Ympäristövaikutuksiltaan säädöksen arvioidaan olevan vähintään neutraali, mutta todennäköisesti myönteinen. Tämä on seurausta siitä, että Ilmastorahaston nimenomaisena tehtävänä on edistää ilmastonmuutoksen torjumista ja teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamista. Digitalisaatiohankkeisiin Ilmastorahasto voi osallistua edellyttäen, että niiden ympäristövaikutukset ovat vähintään neutraaleja ja että niillä voidaan saavuttaa merkittäviä muita yhteiskunnallisia hyötyjä. Ilmastorahaston perustaminen liittyy läheisesti pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitteeseen hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä. Ilmastorahaston rahoituspäätöksillä ei saa olla merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia, eivätkä sen toteuttamat investoinnit saa aiheuttaa merkittävää haittaa luonnon monimuotoisuudelle. Sijoituskohteita valitessaan Ilmastorahaston arviointikriteerejä ovat esimerkiksi investoinnin päästövähennyspotentiaali ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset, joiden perusteella rahoituspäätöksiä priorisoidaan. Näin ollen Ilmastorahaston sijoitus- ja rahoituskohteiksi valikoituu hankkeita, joiden myönteiset ympäristövaikutukset ovat merkittävimmät suhteessa muihin mahdollisiin rahoituskohteisiin.

4.2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Muiden yhteiskunnallisten vaikutusten arvioidaan liittyvän Ilmastorahaston rahoituksen kautta vähähiilisen talouden siirtymän edellyttämän osaamisen syntymiseen Suomessa. Vähähiiliseen talouteen siirtymisen edellyttää riittäviä panostuksia esimerkiksi kiertotalouden, puhtaan teknologian ratkaisujen ja energiatehokkuuden kehittämiseksi. Ilmastorahaston mukanaolon ansiosta saadaan toteutettua hankkeita, jotka muuten jäisivät toteutumatta. Siten Ilmastorahaston sijoitustoiminnan arvioidaan edistävän yritystoiminnan kasvua ja sitä kautta työllisyyttä. Lisäksi digitalisaatiohankkeisiin kohdistettavalla rahoituksella voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia tietoyhteiskunnan kehittymiselle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Ehdotetun lain vaihtoehtona olisi ensinnäkin, että lakia ei säädettäisi ja yhtiö toimisi yleisesti soveltuvan säädöspohjan ja työ- ja elinkeinoministeriön yhtiölle antaman toimiohjeen sekä omistajaohjauksen mukaisesti. Konkreettisenä erona olisi tällöin, ettei yhtiö voisi hyödyntää valtiontukia toiminnassaan, vaan kaiken toiminnan olisi oltava markkinaehtoista.

Ehdotetun lain voimaantulon myötä yhtiö voisi ottaa käyttöön valtiontukiohjelman tai myöntää tapauskohtaista valtiontukea. Tällöin yhtiö voisi ennalta määritellyin edellytyksin hyväksyä tietyn sijoitus- tai rahoitustoimenpiteen kohdalla yksityisiä sijoittajia korkeamman riskin tai alemman tuottotavoitteen. Tämä edesauttaisi sellaisten hankkeiden toteutumista, joihin yksityisen rahoituksen saaminen on vaikeaa tekemällä kyseisestä sijoituksesta houkuttelevamman yksityisille sijoittajille. Yhtiö voisi sijoituksiaan koskevat kynnys ehdot ylittävän hankkeen osalta esimerkiksi hyväksyä, että sillä on huonompi etusija suhteessa yksityisiin velkoihin kohdeyrityksen konkurssissa. Vastaavasti yhtiö voisi hyväksyä, että sen sijoitukselta edellyttämä tuotto olisi alhaisempi kuin yksityisten sijoittajien sijoitukseltaan edellyttämä tuotto. Tällöin poikettaisiin

valtioneukisäännösten mukaisesta markkinataloussijoittajaperiaatteesta, jolloin transaktio pitää sisällään SEUT 107 artiklan 1 kohdan tarkoittamaa valtiontukea.

Vaihtoehtona nyt säädettäväksi ehdotettavalle laille olisi yhtiön mahdollisuus toimia pelkästään markkinaehtoisesti. Tällöin yhtiön on sijoituksissaan noudatettava markkinataloustoimijaperiaatetta, eli toteutettava transaktio tasavertaisesti yksityisten sijoittajien kanssa tai muutoin varmistettava sijoituksen markkinaehtoisuus vertailuanalyysin tai muiden arviointimenetelmien perusteella. Markkinaehtoinen toimintatapa voi useimmissa yhteyksissä olla yhtiön tavoitteiden saavuttamiseksi riittävä keino, mutta valtiontukien hyödyntämismahdollisuudella arvioidaan kuitenkin olevan lisäarvoa, joka edesauttaisi yhtiölle asetettujen tavoitteiden nopeampaa ja tehokkaampaa saavuttamista.

Toisena toteuttamisvaihtoehtona olisi säätää lailla ainoastaan yhtiön mahdollisuudesta käyttää valtiontukea rahoitusinstrumenteissaan ja jättää yhtiön tarkoitus, organisointi ja taloudellisen toiminnan periaatteet osakeyhtiölain (624/2006) ja valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain (1368/2007) säästöjen varaan. Tällöin riskinä kuitenkin olisi, että yhtiön valtiontukien hyödyntämismahdollisuutta alettaisiin ilman lain muutosta käyttää alkuperäisen sääntelyn tavoitteista ja tarkoituksesta poikkeavaan toimintaan. Organisatorisista perusteista on tarkoituksenmukaista säätää lailla myös siksi, että työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotetaan lailla valtiontukien valvontaan ja takaisinperimiseen liittyviä tehtäviä ja toimivaltuuksia.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Tarkoitus. Lakiehdotuksen 1 §:ssä määriteltäisiin Ilmastorahasto Oy:n toimiala ja sen toiminnan yleinen tarkoitus.

1 §:n 1 momentin mukaan yhtiön toimialana olisi harjoittaa sijoitustoimintaa ja muuta rahoitus-toimintaa. Yhtiöllä olisi mahdollisuus hyödyntää erilaisia rahoitusinstrumentteja toiminnassaan monipuolisesti. Olennaista on sijoitus- ja muun rahoitustoiminnan kytkeytyminen yhtiön tarkoituksen toteuttamiseen. Yhtiö on tarkoitustaan toteuttamaan perustettu valtion erityistehtävä-yhtiö.

1 §:n 2 momentin mukaan yhtiön tarkoituksena olisi edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa.

Ilmastorahasto Oy on erityistehtävä-yhtiö, jonka toiminta keskittyy ilmastonmuutoksen torjumiseen, teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamiseen ja digitalisaation edistämiseen. Ilmastorahaston tehtävänä on hiilijalanjäljen vähentäminen ja hiilikädenjäljen vahvistaminen sekä innovatiivisten ilmasto- ja digiratkaisuiden edistäminen tavoitteena kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen, luonnonvarojen käytön tehostaminen ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Lisäksi Ilmastorahasto voi rahoittaa myös muita digitalisaatiohankkeita edellyttäen, että ne ovat ympäristövaikutuksiltaan vähintään neutraaleja ja että niillä voidaan saavuttaa muuta merkittävää yhteiskunnallista hyötyä.

Yhtiön toimiohjeen mukaan rahoitettavista kohteista noin 65 prosenttia pitää ohjeellisesti liittyä ilmastonmuutokseen ja noin 35 prosenttia digitalisaatioon siten, että sijoitustoiminnan pääpaino on ilmastonmuutoksen torjumisessa ja teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamisessa. Prosentuaalinen jako (65/35) on suuntaa antava ja sitä tarkastellaan pitkällä aikavälillä. Jako voi toteutua

joko euro- tai kappalemääräisesti riippuen muun muassa tulevasta hankevirrasta sekä rahoitus-
tarjonnasta. Työ- ja elinkeinoministeriö voi tehdä esityksen prosentuaalisen jaon muutoksesta
talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

Ilmastorahaston ensisijaisina sijoituskohteina ovat teollisen mittaluokan skaalaukset, joissa on
kyse esimerkiksi uuden teknologian demonstraatiovaiheen hankkeista. Näiden sijoitusten koko-
luokka on tyypillisesti 10–50 miljoonaa euroa. Keskeisiä arviointikriteerejä ovat esimerkiksi
merkittävän investoinnin aikaistaminen, investoinnin päästövähennyspotentiaali sekä ratkaisun
innovatiivisuus, investoinnin toteutuminen markkinaehtoista suunnitelmaa laajempaan tai koh-
distumiseen Suomeen. Lisäksi keskeisenä painopisteenä tulee olla se, että kohteiden avulla voi-
daan todennettavalla tavalla merkittävästi vähentää päästöjä tai uusiutumattomien luonnonva-
rojen käyttöä nykyratkaisuihin verrattuna.

Rahoitettavat kohteet voivat olla yksityisten ja julkisten toimijoiden hankkeita. Ilmastorahasto
voi olla myös mukana erilaisissa datan hyödyntämistä tehostavissa julkisissa alustoissa sekä
yksityisen ja julkisen sektorin yhteisprojekteissa. Ilmastorahastolla on mahdollisuus tehdä poik-
keustapauksissa myös suuria yli 50 miljoonan euron investointeja, mutta ne eivät ole yhtiön
ensisijaista toimintaa.

2 §. Tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön voisi tarkoituksensa toteuttamiseksi myöntää
oman ja vieraan pääoman ehtoista rahoitusta ja välirahoitusta. Yhtiö voisi tarkoituksensa toteut-
tamiseksi perustaa ja olla sijoittajana rahastoissa. Yhtiö voisi tarkoituksensa toteuttamiseksi os-
taa, myydä, omistaa ja hallita osakkeita, yhtiöosuuksia ja niitä vastaavia osuuksia sekä arvopa-
pereita ja kiinteää omaisuutta.

Yhtiölle annettaisiin monipuoliset mahdollisuudet eri sijoitus- ja rahoitusinstrumenttien käyt-
töön 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen toteuttamiseksi. Yhtiön toimintaa ei tältä osalta
ehdoteta rajattavaksi, vaan mahdollistetaan yhtiön toiminta joustavasti erilaisissa tilanteissa kui-
tenkin aina sidottuna yhtiön tarkoituksen mukaiseen toimintaan.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiö voisi tehdä vastaavia sijoituksia ulkomaisiin rahastoihin ja
kohdeyrityksiin edellyttäen, että niiden toiminta edistää taloudellista kehitystä Suomessa. Si-
joittaminen ulkomaisiin rahastoihin ja kohdeyrityksiin olisi mahdollista Ilmastorahasto Oy:lle
sillä edellytyksellä, että sijoituksiin liittyy suomalainen intressi. Esimerkkeinä voidaan mainita
muun muassa ETA-alueella toimivan yrityksen Suomeen rekisteröidyn sivuliikkeen tekemä Il-
mastorahaston tarkoituksen mukainen investointi Suomessa tai ulkomainen rahasto, jonka ra-
hoituskohteina ovat Suomen ja sen lähialueen ilmastonmuutoksen torjumiseen tähtäävät toimet,
kuten Itämeren suojeleminen tai yhteispohjoismaalaiset ilmastohankkeet.

3 §. Organisaatio. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön koko osakekannan olisi oltava valtion
välittömässä omistuksessa ja hallinnassa.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiö kuuluisi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhtiön omistajaohjauksesta siten kuin valtion yhtiöomistuk-
sesta ja omistajaohjauksesta annetussa laissa (1368/2007) säädetään. Kyseisen lain 1 §:n mu-
kaan lakia sovelletaan yhtiöomistusta koskevaan päätöksentekoon ja valtion omistajaohjauk-
seen valtioonemmistöisissä yhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä. Yhtiö on edellä todetun mu-
kaisesti valtion kokonaan omistama, joten sen yhtiöomistusta koskevaan päätöksentekoon ja
omistajaohjaukseen sovelletaan edellä mainittua lakia.

Pykälän 3 momentin mukaan yhtiöllä olisi työ- ja elinkeinoministeriön nimittämä sijoitusneuvosto.

Yhtiöllä on sijoitusneuvosto poikkihallinnollisen näkökulman varmistamiseksi yhtiön toiminnassa. Sijoitusneuvosto ei ole osakeyhtiölain (624/2006) mukainen muodollinen toimielin, kuten hallitus, hallintoneuvosto, yhtiökokous ja toimitusjohtaja, vaan erityinen omistajalle yhtiön toiminnasta raportoiva taho. Yhtiön sijoitusneuvoston tehtävänä on muodostaa näkymä valtio-neuvoston yhteisistä strategisista tavoitteista yhtiön toimintaan. Tämä osaltaan varmistaa, että yhtiön toiminta on yhteensopivaa keskeisten hallinnonalojen tavoitteiden kanssa ja huomioi toimintaympäristössä tapahtuvan kehityksen. Tarkoituksena on parantaa yhtiön toiminnan vaikuttavuutta toimeenpanna horisontaalisia tavoitteita ilmastonmuutoksen torjumiseen, digitalisaation edistämiseen ja teollisuuden vähähiilisyuden vauhdittamiseen.

Sijoitusneuvoston kokouksissa käsitellään ensisijaisesti yhtiön sijoitustoimintaan ja sen yleiseen toimintaympäristöön liittyviä ajankohtaisia teemoja. Sijoitusneuvosto ei käsittele yksittäisiä sijoitus- tai irtaantumispäätöksiä. Yhtiön toimintaa ja sen tuloksia esitellään kokouksissa. Työ- ja elinkeinoministeriö nimittää sijoitusneuvoston. Sijoitusneuvostossa ovat edustettuina työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi ainakin valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö. Sijoitusneuvoston puheenjohtajuus on kiertävä. Sijoitusneuvoston jäsenille ei makseta palkkioita. Sijoitusneuvosto kokoontuu puheenjohtajan kutsusta 2–4 kertaa vuodessa. Sijoitusneuvosto hyväksyy itselleen työjärjestyksen.

Sijoitusneuvosto antaa kirjallisen arvion vuosittain työ- ja elinkeinoministeriölle siitä, miten ilmastorahaston tulisi kehittää toimintaansa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö ottaa huomioon arvion osana omistajaohjausprosessia.

4 §. Yhtiön toiminnan ohjaaminen. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiöllä olisi sen toimintaa ohjaava toimiohje.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhtiön omistajaohjauksesta valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain (1368/2007) 5 §:n nojalla. Omistajaohjaus toteutetaan osin antamalla yhtiölle toimiohje. Toimiohjeessa määrätään yhtiön toiminnassa noudatettavista yleisistä periaatteista ja yksityiskohtaisista määräyksistä liittyen muun muassa yhtiön velanottoon, raportointiin, sijoitusten jakautumiseen eri tarkoitusten välillä sekä hallinnon kokoonpanoon. Työ- ja elinkeinoministeriön yhtiölle päätöksellään 21.12.2020 antama toimiohje käsiteltiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa, joka puolsi ohjetta ennen sen antamista 23.10.2020. Toimiohjeessa asetetaan työ- ja elinkeinoministeriölle velvollisuus hakea talouspoliittiselta ministerivaliokunnalta puolto esimerkiksi 20 miljoonaa euroa ylittävien sijoitusten, yhtiön velanoton ja rahoituksen kohdistumisen muutosten suhteen. Siten toimiohjeeseen tehtävät muutokset tai uuden toimiohjeen antaminen edellyttäisivät lähtökohtaisesti talouspoliittisen ministerivaliokunnan puoltoa. Toimiohjeen muutokset valmisteltaisiin työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voisi antaa yhtiölle toimeksiantoja, jotka ovat tarpeen yhtiölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehdotetulla säännöksellä tuotaisiin läpinäkyvästi esille työ- ja elinkeinoministeriön osakeyhtiölakiin (624/2006) perustuva oikeus yhtiön kokonaan omistavana tahona ohjata yhtiön toimintaa mahdollisesti esiin nousevissa erityistilanteissa. Lievimmillään tämä tarkoittaisi omistajan mahdollisuutta kiinnittää yhtiön huomio tärkeäksi nähtyyn hankkeeseen tai toimintaan antamalla

vapaamuotoinen toimeksianto selvittää yhtiön mahdollisen osallistumisen edellytysten täyttymistä. Tällöin lopullisen päätöksen sijoituksesta tekisi yhtiön hallitus osakeyhtiölain mukaisin valtuuksin ja vastuin. Raskaimmillaan kyse olisi osakeyhtiölain 5 luvun 1 §:n 2 momentin ja 2 §:n 2 momentin mukaisen osakkeenomistajan päätöksen tekemisestä hallituksen tai toimitusjohtajan yleistöimivaltaan kuuluvassa asiassa.

5 §. Yhtiön tiedonantovelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiön olisi salassapitosäännösten estämättä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä yhtiön toiminnan ohjaamisen ja valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja. Yhtiön työ- ja elinkeinoministeriölle antamiin tietoihin sovellettaisiin mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta.

Tietojen antaminen voisi perustua yhtiön kanssa sovittavaan säännölliseen raportointikäytännöön tai tarpeen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön esittämään erilliseen pyyntöön. Yhtiön olisi salassapitosäännösten estämättä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä tiedot, jotka ovat tarpeellisia yhtiön ohjaamiseksi ja valvomiseksi. Yhtiön työ- ja elinkeinoministeriölle antamiin tietoihin sovellettaisiin mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Siten esimerkiksi yksityisiä liikesalaisuuksia koskevat tiedot olisivat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa.

6 §. Taloudelliset toimintaperiaatteet. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiö ei pyrkisi toiminnallaan maksimoimaan tuottoa, vaan toimisi erityistehtävayhtiönä 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen edistämiseksi. Yhtiön tekemien sijoitusten ja rahoituksen kohteiden toiminnan tulisi olla liiketaloudellisesti kannattavia pitkällä aikavälillä. Yhtiön toiminnan menot tulee lähtökohtaisesti kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla.

Erityistehtävayhtiön luonteeseen kuuluu, ettei yhtiö pyri maksimoimaan oman toimintansa tuottoa vaan pyrkii toteuttamaan yhteiskunnalliset tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti ja maksimoimaan yhteiskunnallisen tuloksen. Yksittäisiltä sijoitus- ja rahoituspäätöksiltä kuitenkin edellytetään sekä yhtiön tekemän sijoituksen että rahoituksen kohteen toiminnan liiketaloudellista kannattavuutta pitkällä aikavälillä. Yhtiö tekee sijoituksia ja myöntää rahoitusta 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen puitteissa. Sijoitus- ja rahoitustoiminta pitää sisällään riskinottoa, eivätkä kaikki sijoitukset taloudellisesta ennakoarvioinnista huolimatta ole lopulta yhtiön kannalta tuottoisia. Lähtökohta kuitenkin on, että yhtiö tekisi vain etukäteisen taloudellisen arvioinnin perusteella yhtiölle tuottoisia sijoituksia, eikä sijoittaisi yrityksiin joiden toiminnan ei arvioida olevan liiketaloudellisesti kannattavaa edes pitkällä aikavälillä. Rahoituksen kohteen liiketaloudellinen kannattavuus tarkoittaa, että rahoituksen saajalla on taloudelliset edellytykset ylläpitää toimintaansa ja tehdä toimintansa jatkuvuuden edellyttämät investoinnit. Yhtiö ei pyrkisi toiminnallaan maksimoimaan tuottoa, vaan toimisi erityistehtävayhtiönä ilmasto-, vähähii-lisyys- ja digitaalisuuden edistämässä. Yhtiön tulisi mitattavasti ja tavoitteellisesti seurata ja kehittää toimintansa tehokkuutta sille määritellyn tehtävän erityispiirteet huomioiden. Yhtiö toimisi lähtökohtaisesti pääomiensa tuotoilla, mukaan lukien sijoituksista ja rahoituksesta palautuvat varat. Näiden tuottojen tulisi pääsääntöisesti kattaa Ilmastorahaston rahoitustoiminta sekä hallinnolliset menot. Siten pitkällä aikavälillä yhtiön tekemien sijoitusten ja rahoituksen kohteiden toiminnan tulisi olla kokonaisuutena arvioiden itsekannattavaa. Yhtiön pääomatarvetta arvioitaisiin valtion talousarvioprosessin yhteydessä. Yhtiölle on varattu vuoden 2020 seitsemännessä lisätalousarviossa 300 miljoonan euron siirtomääräraha. Kyse on finanssisijoituksesta, joka edellyttää tuottoa valtiolle. Kyseistä siirtomäärärahaa ei siten voida käyttää yhtiön valtiontukitoiminnassa, vaan se tulee kohdentaa markkinaehtoiseen toimintaan. Valtiontukea sisällään

pitävät transaktiot on lähtökohtaisesti rahoitettava varoilla, joita ei ole sijoitettu yhtiöön finanssijoituksena, kuten yhtiön olemassa olevilla varoilla tai Neste Oyj:n osakkeista saatavilla osinkotuotoilla.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiö voisi myöntää rahoitusta, jos yhtiön rahoitus on edellytyksenä hankkeen toteutumiselle ylipäätään, sen toteutumiselle aikaisempaan ajankohtana tai suuremmissa mittakaavassa kuin ilman yhtiön rahoitusta. Yhtiön investoinnit eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle. Yhtiö asettaa rahoitusta myöntäessään etusijalle rahoituskohteet, joiden toteutumisella on suurin vaikutus 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen edistämiseksi.

Yhtiön mukanaololle hankkeessa olisi pystyttävä todentamaan lisäarvo. Rahoituskohteita valitessaan yhtiön olisi erityisesti arvioitava se, mahdollistaako yhtiön osallistuminen hankkeeseen investoinnin joka ei muuten toteutuisi tai toteutuuko investointi yhtiön mukana olon ansiosta suurempana tai aikaisemmin. Mikäli prosessin aikana yhtiön tietoon tulisi, että Ilmastorahaston rahoitusosio ei tuo hankkeeseen ajallista, määrällistä tai laadullista lisäarvoa suhteessa muuhun tarjolla olevaan yksityiseen tai julkiseen rahoitukseen, yhtiön tulisi vetäytyä hankkeesta. Ilmastorahaston on keskityttävä rahoituksessaan alueille, joihin muiden (esimerkiksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, Finnvera Oyj:n tai Business Finlandin) toimijoiden toimet eivät yllä tai joissa eri toimijoiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.

Yhtiön tavoitteena olisi saada rahoituksellaan aikaan myönteisiä yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia. Yhtiön rahoituspäätöksillä ei saisi olla merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia. Ilmastorahaston tulee sijoituspäätöksiä tehdessään arvioida sijoitusten vaikutuksia ilmastomuutokseen. Lisäksi yhtiön tulee huomioida investointien vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden kehitykseen ja varmistaa, ettei investoinneilla aiheuteta merkittävää haittaa luonnon monimuotoisuudelle. Taloudellisten sekä muiden kynnyssehtojen täytyessä yhtiön rahoituspäätöksiä tulisi priorisoida niiden yhteiskunnallisten ja ympäristöllisten vaikutusten, kuten päästövähennyspotentiaaliperusteella. Vaikutusten huolellisen arvioinnin sisällyttäminen rahoituspäätösharkintaan, rahoitussopimukseen sekä rahoituskohteiden seurantaan muodostaa yhtiön rahoitukselle muusta rahoitusmarkkinasta poikkeavan erityispiirteen, joka voi tuottaa yhtiön rahoituksen kohteena oleville yrityksille erityistä lisäarvoa. Yhtiön tulisi asettaa rahoituspäätöksiä tehdessään etusijalle sellaiset rahoituskohteet, joiden toteutumisella olisi suurin vaikutus yhtiön tarkoituksen edistämiseksi. Yhtiö on valtion erityistehtävayhtiö, jonka tarkoituksena ei ole maksimoida tuottoa, vaan edistää yhtiön tarkoituksen mukaisen erityistehtävän toteutumista. Tehdessään rahoituspäätöksiä sellaisten rahoituskohteiden joukosta, jotka ovat läpäisseet lainsäädännön, viranomaisten ja yhtiön asettamat taloudelliset ja muut kynnys ehdot, yhtiön on asetettava etusijalle ne rahoituskohteet, joiden toteutumisella on suurin vaikutus yhtiön tarkoituksen edistämiseksi. Näin ollen yhtiö ei aseta rahoituskohteita etusijajärjestykseen pelkästään niiden tuottopotentiaaliperusteella vaan ensi sijassa perustuen siihen, kuinka suuri myönteinen vaikutus hankkeen toteutumisella on ilmastomuutoksen torjuntaan, teollisuuden vähähiilisyysvauhdittamiseen ja digitalisaation edistämiseen Suomessa. Sijoituskohteiden toiminnan ilmastovaikutusten ja muiden yhteiskunnallisten vaikutusten huomioiminen sijoituspäätösharkinnassa on nykypäivänä kasvavassa määrin yleistynyt käytäntö myös yksityisillä sijoittajilla.

Pykälän 3 momentin mukaan yhtiön tekemien sijoitusten ja sen myöntämän rahoituksen olisi oltava markkinaehtoista, jollei kyse ole 7 §:ssä tarkoitettusta valtiontuen myöntämisestä.

Markkinaehtoisuus olisi osoitettava etukäteisesti (ex ante) ja dokumentoidusti ennen jokaisen transaktion toteuttamista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhtiön on sijoitus- ja rahoitustoi-

minnassaan noudatettava Euroopan unionin valtioneuvoston mukaisista markkinataloustoimijaperiaatetta. Periaatteen mukaan julkisyhteisöjen (myös julkisten yritysten) toteuttamat taloudelliset transaktiot eivät anna etua, eivätkä näin ollen ole valtiontukea, jos niissä noudatetaan tavanomaisia markkinaehtoja. Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtiontuen käsitteestä (2016/C 262/01) (EUVL C 262, 19.7.2016, s. 1–50), sisältää tietoa markkinataloustoimijatestin soveltamisesta. Yleinen tapa markkinataloustoimijatestin täyttämiseksi on transaktion toteuttaminen tasavertaisesti (pari passu) yksityisten toimijoiden kanssa. Markkinaehtoisuus voidaan kuitenkin osoittaa myös esimerkiksi vertailuanalyysin ja muiden arviointimenetelmien perusteella. Markkinataloustoimijatestin eri variaatiot tähtäävät samaan päämäärään, eli sen osoittamiseen, että vastaavan kokoinen tavanomaisissa markkinatalouden olosuhteissa toimiva yksityinen toimija olisi tehnyt kyseisen transaktion samoissa olosuhteissa. Jos jäsenvaltio väittää, että se toimii markkinataloustoimijana, mutta tästä on epäilyjä, jäsenvaltion on toimitettava todisteita, joista käy ilmi, että päätös kyseisen transaktion toteuttamisesta tehtiin sellaisten arvioiden perusteella, jotka samankaltaisissa olosuhteissa rationaalisesti toimiva markkinataloustoimija (jonka ominaisuudet vastaavat kyseisen julkisen yrityksen ominaisuuksia) olisi tehnyt määrittääkseen transaktion kannattavuuden tai taloudelliset edut. Neuvoston asetus (EU) 2015/1589, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2015, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (kodifikaatio) (EUVL L 248, 24.9.2015, s. 9) koskee valtioneuvoston menettelyissä noudatettavia menettelytapoja. Menettelyasetuksen 17 artiklan 1 kohdassa säädetään, että komission toimivaltuuksiin määrätä tuki takaisinperittäväksi sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Menettelyasetuksen 17 artiklan 2 kohdan mukaisesti vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki myönnettiin tuensaajalle, joko yksittäisenä tukena tai tukiohjelmaan kuuluvana tukena. Kun kyseessä on tukiohjelma, vanhentumisaika ei ala kulua päivästä, jona sen oikeusperusta on hyväksytty, vaan hetkestä, jona yksittäinen tuki on myönnetty tästä tukiohjelmasta. Tästä seuraa, että Ilmastorahaston olisi säilytettävä jokaista toteuttamaansa transaktiota koskevat etukäteiset laskemat ja tiedot, jotka osoittavat markkinataloustoimijatestin täyttymisen, vähintään kymmenen vuoden ajan kyseisen transaktion toteuttamisajankohdasta laskettuna.

Ehdotuksen mukaan sijoitusten ja rahoituksen markkinaehtoisuuden vaatimuksesta luovutaan, kun kyse on 7 §:n nojalla myönnettävän tapauskohtaisen valtiontuen tai tukiohjelman nojalla myönnettävän yksittäisen tuen myöntämisestä. Tällöinkin rahoituksen kohteelta kuitenkin edellytettäisiin 6 §:n 1 momentin mukaisesti liiketaloudellista kannattavuutta pitkällä aikavälillä. Samoin yhtiön tekemän sijoituksen olisi oltava pitkällä aikavälillä liiketaloudellisesti kannattava, mutta sen ei täytyisi olla markkinaehtoinen. Yhtiö ei voisi siten yksittäisen sijoitus- ja rahoituspäätöksen kohdalla luopua kokonaan tuotosta, mutta se voisi edellyttää sijoitukseltaan pienempää tuottoa kuin yksityiset sijoittajat. Tästä seuraa myös, että yhtiö ei voisi myöntää täysin vastikkeetonta avustusmuotoista rahoitusta.

7 §. Valtiontukien myöntäminen. Pykälän mukaan yhtiö voisi valtiontukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa päätöksellään ottaa sijoitustoiminnassaan ja muussa rahoitustoiminnassaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin mitä yksityiset sijoittajat ovat tai olisivat valmiita hyväksymään.

Valtiontukien myöntämismahdollisuudesta on säädettävä lailla, koska yhtiö ei ole viranomainen ja kyse on julkisen vallan käyttöä sisältävästä julkisen hallintotohtävän hoitamisesta yhtiön toimesta. Yhtiön olisi valtiontukien myöntämisestä päättäessään varmistuttava hyvän hallinnon vaatimusten, kuten tasapuolisuuden ja luottamuksensuojan, toteutumisesta. Valtiontuki päätöksiin sovellettavista hallinnon yleislaeista ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin 11 §:ssä. Päätös valtiontuen myöntämisestä tehtäisiin hallintolain (434/2003) mukaisena hallintopäätöksenä. Pykälä mahdollistaisi sen, että yhtiö voisi yksittäisen sijoituksen kohdalla hyväksyä huonompia

rahoitusehtoja kuin mitä hankkeen kanssarahojittajana tai kanssarahojittajina olevat yksityiset sijoittajat hyväksyvät tai mitä vastaavan kokoinen tavanomaisissa markkinatalouden olosuhteissa toimiva yksityinen toimija olisi valmis samassa tilanteessa hyväksymään. Tällöin rahoitus toteutettaisiin ehdoin, jotka poikkeavat tavanomaisista markkinaolosuhteista, jolloin markkinataloustoimijatestin edellytykset eivät täyty ja kyse olisi siten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtiontuesta. Pykälä mahdollistaisi valtiontueksi katsottavan rahoituksen hyödyntämisen sekä tilanteessa, jossa hankkeen rahoittamiseen osallistuu samanaikaisesti yksityinen sijoittaja tai yksityisiä sijoittajia että tilanteessa, jossa yhtiö tekee sijoituksensa kohdeyhtiöön yksin. Tavanomaisista markkinaolosuhteista poikkeavat ehdot kohdistuisivat ensi sijassa sijoituksista saatavan mahdollisen tuoton suuruuteen. Tällöin yhtiö tyytyisi esimerkiksi siihen, että yksityinen sijoittaja saisi sijoituksen tuotosta suuremman osuuden. Yhtiöllä olisi myös mahdollisuus ottaa yksityisiä sijoittajia suurempaa riskiä. Tällöin yhtiö voisi esimerkiksi tietyn yksityisten sijoittajien kanssa tehtävän sijoituksen kohdalla hyväksyä rahoitusehdoissaan huomion etuoikeusaseman saatavalleen kohdeyhtiön mahdollisessa insolvenssimenettelyssä. Yhtiön yksin tekemän sijoituksen kohdalla markkinaehdoista poikkeaminen tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että yhtiön myöntämän pääomallainan korko olisi edullisempi kuin markkinaehtoisiksi katsottavissa pääomallainoissa, jolloin valtiontuen muodostaisi yhtiön myöntämän pääomallainan koron ja markkinaehtoisien pääomallainan koron välinen erotus.

Ehdotetun säännöksen mukaan yhtiö voisi hyväksyä epäsymmetrisiä rahoitusehtoja suhteessa hankkeen rahoittamiseen osallistuviin yksityisiin rahoittajiin tai muutoin poiketa markkinataloussijoittajaperiaatteesta, mutta säännös ei velvoita vaan mahdollistaa kyseisen menettelyn. Siten olisi yhtiön harkinnassa millaisiin ehdoin yksittäiset transaktiot toteutetaan. Lähtökohtana olisi 6 §:n 3 momentin säännös yhtiön tekemien sijoitusten ja sen myöntämän rahoituksen markkinaehtoisuudesta. Ehdotetulla 7 §:llä annettaisiin yhtiölle mahdollisuus poiketa markkinaehtoisuudesta, mikäli tämä objektiivisesti arvioituna mahdollistaisi 1 §:ssä säädetyn yhtiön rahoituksen tehokkaamman toteutumisen kyseisessä yksittäistapauksessa tai valtiontukiohjelman ollessa kyseessä tukikelpoisten yritysten tasolla arvioituna. Yhtiön olisi myös varmistuttava siitä, ettei valtiontuen määrä ylittäisi sitä, mikä on tarpeen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Edellä mainitulla välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisella pyrittäisiin yhtäältä mahdollisimman tehokkaaseen yhteiskunnan varojen käyttöön ja toisaalta valtiontukien kilpailua vääristävien vaikutusten minimointiin. Toiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että markkinoilla säilyy tasavertainen kilpailuasetelma eivätkä mahdolliset käyttöön otettavat epäsymmetriset rahoitusehdot tai muut valtiontuet vääristä markkinoita.

Markkinaehtoisuudesta poikkeaminen merkitsee sitä, että Euroopan unionin valtiontukisäännökset tulevat sovellettavaksi, sillä yhtiön mukanaolon seurauksena yksityiset sijoittajat saavat sijoituksilleen paremman tuoton tai paremmat rahoitusehdot kuin mitä ne tavanomaisissa markkinaolosuhteissa saisivat. Lisäksi kohdeyhtiö saa rahoitusta tilanteessa, joka ei toteutuisi tai toteutuisi toisenlaisin ehdoin kuin tavanomaisissa markkinaolosuhteissa. Koska etu on seurausta valtion toiminnasta ja kyse on valtion varoista, katsotaan rahoitus yksityisille sijoittajille tai kohdeyritykselle annettavaksi valtiontueksi. Yhtiön olisi hankittava yksittäiselle tuelle tai käyttöön otettavalle tukiohjelmalle komission etukäteinen hyväksyntä ennen tukien myöntämistä. Tilanteesta riippuen komission hyväksyntä edellyttää joko erikseen tehtävää valtiontuki-ilmoitusta tai tukitoimenpiteen suunnittelemista siten, että se täyttää esimerkiksi komission asetuksen (EU) N:o 651/2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perustamissopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti asetetut ehdot. Myös jälkimmäisessä tapauksessa oikeusvarmuuden vuoksi tehtävän valtiontuki-ilmoituksen tekeminen on käytännössä tarpeen muuten kuin hyvin selkeissä tilanteissa.

Ilmastorahaston olisi ennen yksittäisen tuen myöntämistä tai tukiohjelman käyttöönottoa pyydettyävä lausunto yritystukineuvottelukunnalta taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) nojalla. Tukiviranomaisena toimivan Ilmastorahaston olisi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain (293/2017) nojalla tallennettava tuen myöntämistä ja maksamista koskevat tiedot yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään.

8 §. Takaisinperintää koskeva päätös. Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö päättäisi yhtiön myöntämän valtiontuen maksatuksen keskeyttämisestä ja takaisinperimisestä.

Tuen keskeyttämistä ja takaisinperintää koskeva päätös käsittää Suomen perustuslain 124 §:n kannalta sellaista merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka voi kuulua vain viranomaiselle, joten päätöksen keskeyttämisestä- ja takaisinperinnästä tekisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiön olisi ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle asioista, joista se saa tiedon ja jotka voivat johtaa valtiontuen maksatuksen keskeyttämiseen tai takaisinperimiseen. Yhtiön tulisi toiminnallaan edistää tuen keskeyttämissäätöksen ja takaisinperintäpäätöksen toimeenpanoa.

Ilmastorahasto Oy:n tehtävänä olisi tehdä ilmoitus työ- ja elinkeinoministeriölle yhtiön sijoitustoimintaan liittyvän tuen maksamisen keskeyttämiseksi ja takaisinperimiseksi, jos sen tietoon tulisi peruste keskeyttämiselle tai takaisinperinnälle. Lisäksi Ilmastorahasto Oy:n tulisi toiminnallaan edistää tuen keskeyttämis- ja takaisinperintäpäätöksen toimeenpanoa. Työ- ja elinkeinoministeriön olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin takaisinperinnän toteuttamiseksi, kun sen takaisinperintäpäätös, jossa velvoitetaan maksamaan takaisin saatu tuki, on tullut lainvoimaiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos yhtiön myöntämä valtiontuki perustuu tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annettuun komission asetukseen (EU) N:o 651/2014 (yleinen ryhmäpoikkeusasetus), keskeyttämis- tai takaisinperintäpäätös tulee tehdä, jos valtiontuki on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen.

Kun sijoitus tehdään yleiseen ryhmäpoikkeusasetuksen perustuvan Ilmastorahasto Oy:n valtiontukiohjelman mukaisesti, tulee sijoituksen kohteena olevan yrityksen ja siihen tehdyn sijoituksen olla Ilmastorahasto Oy:n valtiontukiohjelman ja yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukainen. Keskeyttämis- tai takaisinperintäpäätös tulisi tehdä, jos tuki olisi yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen. Yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen sijoitus kohdeyritykseen voi olla esimerkiksi sijoitus, joka tehdään vaikeuksissa olevaan yritykseen.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos yhtiön myöntämä valtiontuki perustuu johonkin muuhun kuin yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen, keskeyttämis- tai takaisinperintäpäätös tulee tehdä, jos valtiontuen saaja on menetellyt valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös tilanteita varten, jos Ilmastorahasto Oy:n valtiontukea sisältävä sijoitus perustuisi johonkin muuhun kuin yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen. Tällöin työ- ja elinkeinoministeriö voisi tehdä keskeyttämis- ja takaisinperintäpäätöksen, jos valtiontuen saaja olisi menetellyt valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

Eduskunnan talousvaliokunta on antanut mietintönsä (TaVM 20/2021) liittyen hallituksen esitykseen riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta (HE 239/2020 vp). Kyseinen hallituksen esitys sisältää vastaavan sisältöiset säädökset valtiontukien keskeyttämiselle ja takaisinperimiselle,

kuin nyt säädettäväksi ehdotettava laki. Hallituksen esitystä 239/2020 vp koskevassa mietinnössään eduskunnan talousvaliokunta toteaa, että sääntelyä voidaan takaisinperinnän oikeudellisten perusteiden määrittelyn osalta pitää kaiken kaikkiaan väljänä. Edelleen talousvaliokunta toteaa mietinnössään, että perustuslakivaliokunnan osoittamat säännöksen ongelmalliset osuudet ovat luonteeltaan viittaussäännöksiä: takaisinperinnän perusteet ovat johdettavissa joko ryhmäpoikkeusasetuksen (EU) N:o 651/2014 tai valtionavustuslain (688/2001) sääntelystä. Talousvaliokunta kuitenkin katsoo mietinnössään, että EU-sääntely nimenomaisesti edellyttää ryhmäpoikkeusasetukseen viittaavalta säädökseltä väljyyttä. Lisäksi talousvaliokunta toteaa mietinnössään perustuslakivaliokunnan (PeVL 18/2021 vp) tavoin, että valtionavustuslain säädöksiin viittaaminen on sääntelyratkaisuna epätyydyttävä katsoen kuitenkin, että yksinomaan tuolloin käsiteltävänä ollutta säädöstä muuttamalla ei ole mahdollista selkeyttää valtionapulainsäädäntöön liittyviä valtionapunormiston systematiikkaan liittyviä epätarkkuuksia ja epäajankäytön suuksia sekä kiinnitti valtioneuvoston huomion välttämättömyyteen arvioida valtionapulainsäädäntöön ajankäytön ja määrärahojen kokonaisuutena. Valtionapulainsäädäntöä ei ole uudistettu talousvaliokunnan esittämällä tavalla ennen nyt ehdotettavaksi säädetyn lain antamista eduskunnalle. Näin ollen nyt säädettäväksi ehdotetussa laissa ehdotetaan säädettäväksi valtiontukien maksatuksen keskeyttämisestä ja takaisinperimisestä Business Finland Venture Capital Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetussa laissa (967/2013) säädetyn mukaisesti.

9 §. Muutoksenhaku. Pykälän mukaan työ- ja elinkeinoministeriön 8 §:n nojalla tekemään päätökseen saisi vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Ilmastorahasto Oy:n sijoitustoimintaan liittyvän tuen takaisinperintää koskevaan päätökseen voisi vaatia ensin oikaisua työ- ja elinkeinoministeriöltä. Sen jälkeen päätöksestä olisi mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

10 §. Takaisinperintä ja viivästyskorke. Pykälään ehdotetaan otettavaksi takaisinperintää ja viivästyskorkeita koskevat säännökset. Tuensaajalla tarkoitettaisiin elinkeinonharjoittajaa, joka on saanut Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan tarkoittamaa valtiontukea Ilmastorahasto Oy:n toteuttaman transaktion seurauksena.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin koron määräytymisestä tilanteissa, joissa Ilmastorahasto Oy:n myöntämä valtiontuki olisi myönnetty yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastaisesti. Takaisinperittäville ja palautettavalle määrälle korke määräytyisi Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevasta yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 ja Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun asetuksen (EY) N:o 794/2004 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 271/2008 mukaisesti, kun kyse on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastaisesti myönnetystä valtiontuesta, joka on perustamis-sopimuksen 108 artiklan vastainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koron määräytymisestä tilanteissa, joissa Ilmastorahasto Oy:n tekemään valtionavustusta sisältävään sijoitukseen liittyvä takaisinperintäpäätös olisi tehty 8 §:n 4 momentin perusteella. Kyse olisi siis tilanteesta, jossa sijoitus ei perustuisi yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen. Jos valtiontuen saaja olisi menetellyt valtionavustuslain 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla, tuensaajan olisi maksettava palautettavalle tai takaisinperittäville määrälle korkeita valtionavustuslain 24 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viivästyskorkoa koskeva säännös. Viivästyskoron korkokantana olisi korkolain (633/1982) mukainen yleinen viivästyskoron määrä. Viivästyskorko olisi sama siitä huolimatta, sovellettaisiinko takaisinperintäkoron määräytymisessä pykälän 1 vai 2 momenttia.

11 §. *Suhde hallinnon yleislakeihin.* Pykälän mukaan yhtiön valtioneuvoston asetuksella sisältyvien sijoitusten ja muun valtioneuvoston asetuksella sisältyvän rahoituksen päätöksenteossa ja niiden valmistelussa sovellettaisiin hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), tietosuojalakia (1050/2018) ja saamen kielilakia (1086/2003).

Koska yhtiön valtioneuvoston asetuksella koskevat tehtävät ovat Suomen perustuslain 124 §:n tarkoittamia julkisia hallintotehtäviä, tulee säännösperusteisesti taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen. Pykälä ehdotetaan säädettäväksi siten, että hallinnon yleislait soveltuvat ainoastaan valtioneuvoston asetuksella sisältyvien sijoitusten ja muun valtioneuvoston asetuksella sisältyvän rahoituksen päätöksenteon osalta. Ehdotetun lain 6 §:n 3 momentissa ehdotetuksi säädettävä lähtökohta on, että yhtiön tekemien sijoitusten ja sen myöntämän rahoituksen on oltava markkinaehtoisia. Yhtiön sijoitus- ja rahoituspäätökset eivät pidä sisällään julkisen vallan käyttöä eivätkä näin ollen myöskään rinnastu julkiseen hallintotehtävään siltä osin, kuin on kyse markkinaehtoisesta toiminnasta.

12 §. *Vastuukysymykset.* Pykälän mukaan yhtiön henkilöstöön ja toimielimiin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän käsitellessään ehdotetun lain 7, 8, 10 ja 11 §:ssä tarkoitettuja asioita. Vahingonkorvauksesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Koska ehdotetun lain soveltamisessa on kysymys perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle, säädettäisiin tässä pykälässä yhtiön henkilöstön virkavastuusta. Yhtiön henkilöstöön ja toimielimiin sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta niissä tehtävissä, jotka katsotaan julkisiksi hallintotehtäviksi. Tällaisia tehtäviä ovat valtioneuvoston asetuksella sisältyvään sijoitustoimintaan ja muun valtioneuvoston asetuksella sisältyvään rahoitustoimintaan liittyvät päätökset ja niiden valmistelu. Säännös koskisi myös yhtiön toimitusjohtajaa ja hallituksen jäseniä. Koska yhtiön henkilöstö ja johto toimivat virkavastuulla, sovellettaisiin heihin vahingonkorvausvelvollisuuden osalta vahingonkorvauslain (412/1974) virkamiehiä koskevia säännöksiä. Tässä suhteessa tämä laki syrjäyttäisi erityislakina osakeyhtiölain (624/2006), jota yhtiön toimintaan muutoin yleislakina sovelletaan.

13 §. *Tarkeimmat säädökset.* Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ehdotetun lain 7 §:n mukaisen valtioneuvoston asetuksella sisältyvän sijoitustoiminnan sisällöstä, yhtiön varojen suuntaamisesta valtioneuvoston asetuksella sisältyvässä sijoitustoiminnassa ja sen muista käyttöehdoista sekä mahdollisista menettelytavoista.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä mahdollisen valtioneuvoston asetuksella sisältyvän sijoitustoiminnan yksityiskohdista. Asetuksella säädettäisiin vain tukiohjelman perusteista, mutta ei sen yksityiskohdista.

14 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2022.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ehdotetun lain mukaisen valtiontukiohjelman sisällöstä, yhtiön varojen suuntaamisesta valtiontukiohjelmassa ja sen muista käyttöehdoista sekä mahdollisista menettelytavoista.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2022.

10 Toimeenpano ja seuranta

Vuoden 2022 loppupuolella arvioidaan laaja-alaisesti Ilmastorahasto Oy:n käynnistymisen onnistuminen sisältäen perusteellisen arvion ilmastorahaston instrumenteista. Lisäksi samassa yhteydessä tarkastetaan mahdollisen lisäpääomituksen tarve. Samalla tarkastellaan Ilmastorahaston pääoman määrää suhteessa toiminnan jatkuvuuteen.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Suomen perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Yksilöllä tarkoitetaan myös yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Lailla on säädettävä myös perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Markkinaehtoisen toiminnan osalta Ilmastorahasto toimii kuten mikä tahansa vastaavanlaisen sijoittajaprofiilin omaavan yksityinen yritys, eikä tältä osin kyse siten ole julkiseen hallintotehtävään rinnastuvasta julkisen vallan käytöstä. Ilmastorahaston tekemien sijoitusten ja muun rahoituksen myöntämisen on katsottava pitävän sisällään julkisen vallan käyttöä ja siten muodostavan julkisen hallintotehtävän siltä osin, kuin sijoitukset tai muu rahoitus sisältävät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan tarkoittamaa valtiontukea. Valtiontuen keskeyttämiseen, valvontaan ja takaisinperimiseen liittyvät toimet on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä katsottu merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviksi tehtäviksi, joita voidaan perustuslain 124 §:n nojalla antaa vain viranomaiselle (PeVL 45/2006 vp, s.2; PeVL 50/2017 vp, s. 3-4). Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävät tehtävät on lakiehdotuksessa ehdotettu säädettäväksi työ- ja elinkeinoministeriön tehtäviksi.

Julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle on perustuslain 124 §:n mukaan säädettävä lailla tai lain nojalla. Tässä esityksessä ehdotetaan, että lakiin sisällytetään säädökset valtiontukien myöntämisestä Ilmastorahaston toimesta, sillä tämä pitää sisällään julkisen vallan käyttöä. Julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle voidaan säätää tai päättää vain perustuslain 124 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täytyessä. Ensinnäkin julkinen hallintotehtävä voidaan antaa viranomaiskoneiston ulkopuolelle vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Lisäksi siirto ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Ilmastorahasto on hallitusohjelman hiilineutraalisuustavoitetta varten perustettu erityistehtävayhtiö, johon kootaan keskitetysti yhtiön toimialan mukaisten investointien edellyttämä osaaminen ja asiantuntemus. Ilmastorahasto tuntee rahoitustoimintansa kautta ne markkinat, joissa se on aktiivinen ja osaa asiantuntemuksensa perusteella arvioida mahdollisten valtiontukien myöntämiseen liittyvät positiiviset, investointien vauhdittamista edesauttavat ja negatiiviset,

kilpailua rajoittavat vaikutukset. Yhtiön tekemiltä sijoituksilta edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta pitkällä aikavälillä, joka puoltaa yhtiömuotoista toimintaa. Yhtiö voisi valtiontukia myöntäessään yhdistellä markkinaehtoista ja tukimuotoista asymmetristä rahoitustoimintaa mikä on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa samassa organisaatiossa, eli yhtiössä. Edellä mainituin perustein voidaan julkisen hallintotehtävän siirtäminen yhtiölle tältä osin katsoa perustuslain 124 §:n tarkoittamalla tavalla tarkoituksenmukaiseksi. Lailla säädetään, että valtiontukien maksatuksen keskeyttämiseen ja takaisinperimiseen liittyvät merkittävää julkisen vallan käyttöä sisällään pitävät tehtävät kuuluvat viranomaisen, eli työ- ja elinkeinoministeriön toimivaltaan.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain säätämisen yhteydessä korostanut, että uskottaessa hallintotehtävä suoraan laissa muulle kuin viranomaiselle tulee säännösperusteisesti taata oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa (PeVM 10/1998 vp, s. 35/II). Tästä syystä Ilmastorahastoa koskevaan lakiin otettaisiin viittaukset hallinnon yleislakeihin siltä osin, kuin on kyse valtiontukien myöntämisestä Ilmastorahaston toimesta. Edellä esitetyistä syistä katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tarkoitus

Ilmastorahasto Oy on pääomasijoitustoimintaa ja muuta rahoitustoimintaa harjoittava valtion erityistehtäväyhtiö.

Yhtiön tarkoituksena on edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyiden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa.

2 §

Tehtävät

Yhtiö voi tarkoituksensa toteuttamiseksi myöntää oman ja vieraan pääoman ehtoista rahoitusta ja välirahoitusta. Yhtiö voi tarkoituksensa toteuttamiseksi perustaa ja olla sijoittajana rahastoissa. Yhtiö voi tarkoituksensa toteuttamiseksi ostaa, myydä, omistaa ja hallita osakkeita, yhtiöosuuksia ja niitä vastaavia osuuksia sekä arvopapereita ja kiinteää omaisuutta.

Yhtiö voi tehdä vastaavia sijoituksia ulkomaisiin rahastoihin ja kohdeyrityksiin edellyttäen, että niiden toiminta edistää taloudellista kehitystä Suomessa.

3 §

Organisointi

Yhtiön koko osakekannan on oltava valtion välittömässä omistuksessa ja hallinnassa.

Yhtiö kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan.

Yhtiöllä on työ- ja elinkeinoministeriön nimittämä sijoitusneuvosto.

4 §

Yhtiön toiminnan ohjaaminen

Yhtiöllä on sen toimintaa ohjaava toimiohje.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi antaa yhtiölle toimeksiantoja, jotka ovat tarpeen yhtiölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

5 §

Yhtiön tiedonantovelvollisuus

Yhtiön on salassapitosäynnösten estämättä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle sen pyynnöstä yhtiön toiminnan ohjaamisen ja valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja. Yhtiön työ- ja

elinkeinoministeriölle antamiin tietoihin sovelletaan mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta.

6 §

Taloudelliset toimintaperiaatteet

Yhtiö ei pyri toiminnallaan maksimoimaan tuottoa, vaan toimii erityistehtävänä 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen edistämiseksi. Yhtiön tekemien sijoitusten ja rahoituksen kohteiden toiminnan tulee liiketaloudellisesti kannattavia pitkällä aikavälillä. Yhtiön toiminnan menot tulee lähtökohtaisesti kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla.

Yhtiö voi myöntää rahoitusta, jos yhtiön rahoitus on edellytyksenä hankkeen toteutumiselle ylipäättään, sen toteutumiselle aikaisempaan ajankohtana tai suuremmassa mittakaavassa kuin ilman yhtiön rahoitusta. Yhtiön investoinnit eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle. Yhtiö asettaa rahoitusta myöntäessään etusijalle rahoituskohteet, joiden toteutumisella on suurin vaikutus 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen edistämiseksi.

Yhtiön tekemien sijoitusten ja sen myöntämän rahoituksen on oltava markkinaehtoista, jollei kyse ole 7 §:ssä tarkoitetusta valtiontuen myöntämisestä.

7 §

Valtiontukien myöntäminen

Yhtiö voi valtiontukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa päätöksellään ottaa sijoitustoiminnassaan ja muussa rahoitustoiminnassaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin mitä yksityiset sijoittajat ovat tai olisivat valmiita hyväksymään.

8 §

Takaisinperintää koskeva päätös

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää yhtiön myöntämän valtiontuen maksatuksen keskeyttämisestä ja takaisinperimisestä.

Yhtiön on ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle asioista, joista se saa tiedon ja jotka voivat johtaa valtiontuen maksatuksen keskeyttämiseen tai takaisinperimiseen. Yhtiön tulee toiminnallaan edistää tuen keskeyttämiss päätöksen ja takaisinperintä päätöksen toimeenpanoa.

Jos yhtiön myöntämä valtiontuki perustuu tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annettuun komission asetukseen (EU) N:o 651/2014 (yleinen ryhmäpoikkeusasetus), keskeyttämis- tai takaisinperintä päätös tulee tehdä, jos valtiontuki on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen.

Jos yhtiön myöntämä valtiontuki perustuu johonkin muuhun kuin yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen, keskeyttämis- tai takaisinperintä päätös tulee tehdä, jos valtiontuen saaja on menettänyt valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

9 §

Muutoksenhaku

Työ- ja elinkeinoministeriön 8 §:n nojalla tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistui-
meen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

10 §

Takaisinperintäkorko ja viivästyskorko

Tuensaajan on maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun asetuksen (EY) N:o 794/2004 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 271/2008 mukaisesti, kun kyse on valtiontukiohjelman vastaisesti myönnetystä valtiontuesta, joka on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen.

Tuensaajan on maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa valtionavustuslain 24 §:n mukaan, jos valtiontuen saaja on menetellyt valtionavustuslain 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

Jos takaisinperittävää määrää ei makseta viimeistään työ- ja elinkeinoministeriön asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

11 §

Suhde hallinnon yleislakeihin

Yhtiön valtiontukea sisältävien sijoitusten ja muun valtiontukea sisältävän rahoituksen päätöksenteossa ja niiden valmistelussa sovelletaan hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), tietosuojalakia (1050/2018) ja saamen kielilakia (1086/2003).

12 §

Vastuukysymykset

Yhtiön henkilöstöön ja toimielimiin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän käsitellessään tämän lain 7, 8, 10 ja 11 §:ssä tarkoitettuja asioita. Vahingonkorvauksesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 7 §:n mukaisen valtiontukiohjelman sisällöstä, yhtiön varojen suuntaamisesta valtiontukiohjelmassa ja sen muista käyt-
töehdoista sekä mahdollisista menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2022.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

..ministeri Etunimi Sukunimi